

ZAPADNI AUTOPUT

Telefon zazvoni usred Glave prve, u kojoj je Morgan Kejn izjahao iz šume i prvi put ugledao Tumbstoun.

Bilo je tako toplo da sam sedeo sa spuštenim prozorima i čitao isturivši nadlakticu tako da mogu da naslonim glavu na levu šaku. Odložio sam knjigu na suvozačevo sedište, izašao iz automobila i uzeo mikrofona iz zeleno-žutog kućišta – radio-stanica se oglasila.

Recepcioner hotela Viking je pozivao jedna vagon-kola na glavni ulaz što je pre moguće. Okačio sam radio-telefon, vratio se na sedište, i odvezao se Rozenkrancovom ulicom i ulicom Karla Johana sve do hotela.

Kada sam skrenuo i došao do ulaza, vratar je izašao i zamolio me da odvezem auto u stranu i da se parkiram, jer je mušterija sedela unutra u restoranu i želela da porazgovara sa mnom o dužoj vožnji. Pomerio sam automobil i pokrenuo taksimetar.

Sedeo je sasvim sam u trpezariji i pio kafu. Kada me je ugledao, povikao je iz sve snage kroz praznu salu da li bih želeo da mu se pridružim. Smesta sam uvideo da mora biti da je ili mornar ili demokrata, ili i jedno i drugo, i rado sam prihvatio.

Kada mi je rekao šta zapravo želi, odgovorio sam da će to koštati tri stotine kruna.

"Ne pitam šta košta", reče on, "ali moram da budem tamo pre pola jedanaest uveče, pa ako uspeš da me dovezeš u tom roku, družu, imaš od mene, bratac, pet stotina 'zlatnijeh dolara'."

"Ako misliš da mi daš pet stotina kruna za prevoz, ja ti dobar stojim da to mogu", reko. "Ali onda iz ovih stopa moramo da nagarimo i da izađemo iz grada pre špica."

"Samo ti sedi u kola i čekaj, odmah dolazim sa koferom", reče on, i stavi na sto stotinu kruna bakšiša.

Isključio sam taksimetar i čekao u kolima da dođe. Nosio je kofer i imao je aktovku od smeđe kože u desnoj ruci. Bio je gologlav i nosio je tamno odelo sa olabavljenom kravatom. Morgan Kejn je upravo privezao konja u štali, kada sam ja odložio vestern knjigu i pokrenuo auto.

Svaki put kada bismo stali na crveno svetlo dok smo se vozili Dramensvejem, u ogledalu sam ga osmotrio, i video da sedi sasvim mirno na zadnjem sedištu i opušteno gleda u prostor ispred sebe. Ostavio je i kofer i aktovku u prtljažnik, i sedeo nasred praznog sedišta široko raširenih nogu, ukrštenih šaka.

U Sandviku reče:

"Dovraga, baš mi se pije pive."

Vozio sam dok nisam našao supermarket, a onda sam parkirao ispred njega. Zamolio me je da sačekam u kolima i sam ušao u prodavnicu pića.

Kada je izašao, u svakoj ruci je nosio po zeleni plastični sanduk piva. Visili su ukoso i simetrično u odnosu na njegovo telo, kao uši nekakvog čupa.

"Voliš li Luisa Mastersona?", upitao sam kada je oba sanduka stavio na zadnje sedište.

"Šta?", odgovori on.

"Voliš li Luisa Mastersona? Morgan Kejn?"

"Nikad čuo za njih. Ne."

Bacio je prvu praznu bocu kroz prozor u Lirbakanu. Sanduci piva su mu stajali simetrično, pored bokova na sedištu, i naizmenično je uzimao po bocu iz svakog.

Vozio sam kroz Dramen i bio sam dobro zagazio autoputem E-76 preko Nedre Ajkera, kada je prvi put morao da izađe da mokri. Bio je popio dve-tri flaše, i i trebalo mu je nekoliko minuta iza jednog skladišta na obodu puta, a onda se vratio užurbanim trkom; veliko poslepodnevno sunce iza njegovih leđa od njega je napravilo siluetu; zalupio je vrata.

Hteo je da ni u kom slučaju ne zaobidemo Kongsberg, jer je tu služio vojni rok, ali od bio sam da vozim oko Hajstadmoena. "Nemamo vremena", rekao sam, i kada smo se odvezli dalje preko Meheje, sasvim se napio i počeo da peva norveške šlagere stare dve-tri godine.

"Dve godine na Dalekom istoku, sa kineskom posadom, pomisli samo", reče kada je završio sa pevanjem.

Između Notodena i Seljorda morao je da izađe da piša još tri puta. Poslednji put je zaspao u travi odmah ispod mosta Flatdal, pa sam morao da ga dovučem natrag do automobila.

Zaspao je na zadnjem sedištu, među sanducima sa pivom, na prvom kilometru posle poslednjeg pišanja. Vozio sam kroz Seljord i bio sam već na putu gore ka Morgedalul kada se probudio; bio je gladan. Bilo je izvesno da ćemo okasnuti ako se budemo još usput ovako zadržavali.

Očajno mi je bilo sa njim, a verovatno i njemu. To sam mu i rekao, i dodavši da ćemo teško uspeti da stignemo na vreme ako sada stanemo. Ali nije odustajao, i pozvao je i mene na večeru.

U Hejdalsmou smo stali i ušli u kafe-bar malog motela. Razočarao se što na jelovniku nije bilo ničeg skupljeg od dvanaest kruna, ali smo ipak dobili po šniclu i seli za sto dok je on nastavio da viče: pričao je tako visokim glasom da su svi drugi u kafeu kao i u kuhinji bilo primorani da čuju šta je imao da kaže.

"Vidiš, kada sam bio u jednom ovakvom baru dole u Singapuru, sedeo sam i razgovarao sa jednom od devojaka koje su tamo radile. Kada pričam sa ljudima po belom svetu, onda uvek kao poslednju varijantu biram engleski. Tako sam je prvo pitao da li govori francuski, ali nije znala ni reč, pa sam zatim isprobao sve druge jezike, i pažljivo sam je ispitao da li zna bar reč od holandskog, nemačkog, na primer, ili italijanskog, ali dama ni jednu reč, bre, nije razumela od svega što sam govorio. Na kraju joj rekoh na engleskom:

'Do you speak English, then?'

'Yes, a litle', odgovara mi dama.

'But how much?', pitam ja.

'Five dollars', odgovori ona.

Da li si ikada čuo nešto tako glupo? Pomisli samo. Five dollars, reče."

U kafeu je bila mrtva tišina pre nego što je počeo da se smeje iz sveg glasa. Jeo sam šniclu dok se on smejavao, a kada je upitao šta bih za desert, rekao sam da moram da pogledam nešto u kolima, i izašao iz kafea.

Sumrak je počeo da pada, a Morgan Kejn je bio na putu od Hotela Benson do Saluna Golden Serkl da se raspita o Karahou Adamsu, kada je moja mušterija izašla iz kafea. Odložio sam knjigu na suvozačevo sedište i otvorio vrata od auta, i on je seo između sanduka sa pivom. Malo zatim, napustili smo Hejdalsmo, i krenuli na zapad.

U sanducima koje je doneo bilo je sada još više piva. Za tri sata će Anita videti svoga momka koji je proveo dve godine svoga života sa kineskim ljudstvom na brodu. To je ponavljao svaki put kada je otvarao novu bocu i zatvarač bacao kroz prozor. Pio je bez prestanka i na svakoj krivini je tražio da stanemo, da piša. Vozio sam kao svinja za tih tričavih pet stotina kruna, ali mi se sada činilo kao da on namerno sabotira poduhvat, i svaki put se sve duže zadržavao.

Gotovo da sam izgubio svaku nadu da ću uspeti da moga veseljaka na vreme prevezem na cilj, a onda je konačno zaspao negde na deonici između Vogslida i Hejkelistera. Bilo je već kasno večer i sasvim se smračilo, malo automobila nam je dolazilo u susret, i mogao sam bez problema da nagazim na gas novim putem preko planine.

Da li je bilo zbog piva ili zbog oštih krivina u Estmanliji, ili i jedno i drugo, ne znam, ali dok smo prolazili kroz Reldal, probudio se, isturio glavu kroz prozor sa desne strane i počeo da gleda, kao da nešto traži.

Sat na komandnoj tabli je pokazivao tačno devet. Povikao sam preko ramena i pitao ga da li da nastavim da vozim isto ovako brzo tako da može da stigne do pola jedanaest, ili da stanemo i napravimo pauzu u Reldalu.

Promrljao je nešto da treba da nastavimo, jer je apsolutno neophodno da stigne tamo do pola jedanaest. Čuo sam da je suvo otpljunuo više puta na putu između Reldala i Horde. Kada sam počeo da se uspinjem strmim putem uz Hordabakan, i kada se brzina nešto smanjila, nešto je gundao, ali nisam mogao da razaberem reči, i povremeno mi se činilo da samo stenje.

Put je na poslednjoj deonici prelaska preko planine bio u jadnom stanju, ali video sam svetlost od saobraćaja koji nam je dolazio u susret, otprilike kilometar-dva od nas, pa sam mogao da održavam ujednačenu brzinu, i da se opustim, da mislim i na nešto drugo a ne samo na to da održim vozilo na drumu. Sve vreme je sedeo na zadnjem sedištu u dubokom pijanstvu i tupo gledao u mrak ispred sebe.

Prošlo je devet i petnaest. Noć nad gradom je bila čudno bela od dima koji se dizao iz velikih fabrika. Kada smo došli do centra grada, noćno nebo je postalo crveno kao da je sa roštilja.

"To se nagomilavaju naslage", reče on. "Razmena ugljenika izaziva te naslage dima, to sve isparava iz velikih deponija pepela pored visokih peći."

Upitao sam gde i zašto treba da stigne na vreme. "Vozi do kafea, ne znam, dovraga", odgovori on. "Moram napolje da se snabdem dok ne prođe čas dokle se prodaje pivo. Kafe je otvoren do jedanaest sati, ali poslednjih pola sata ne smeju da prodaju pivo, a tada Anita počinje sa svojom turom, i počinju da peru pod u kuhinji. Zato sam morao da budem ovde u pola jedanaest, razumeš?"

Pošao sam sa njim da popijem i ja šolju kafe. Kafe je bio na drugom spratu, i do nje su vodile izuvijane stepenice odmah sa ulaza.

"Ne, daj mi ga dovraga, mislio sam da je Osvald, ja!", neko je vikao kada smo ušli u kafe. Tek tada saznadoh ime moje mušterije.

"Ćaos", reče Osvald. "Gde je Anita?"

Zatim smo otišli do stola za kojim je bio momak koji je vikao.

"Koga si to dovraga dovukao sa sobom?"

"Ćuti. Āavolski dobar batica. To mi je šofer. Vozio me, bogtevido sve od Osla ceo dan, i on bi... Hoćeš još da me voziš, je l' to hoćeš, a momak?"

Anita je već napustila šank i donosila po polulitarsku bocu piva u svakoj ruci. Ona reče nešto na dijalektu, spusti flaše na sto i uvuče se u zagrljaj Osvaldu.

"Sve zajedno hiljadu osamsto", rekoh ja.

Osvald pokuša da nađe novac u zadnjem džepu dok mu je Anita sedela u krilu i ljubilila ga.

"Evo, tu ti je sve", reče on i izlista dve hiljadarke. "A ostatak je bakšiš. Je l' neko ovde sedi sa praznom flašom? Pivo za sve! Bogme je momak ovde, 'olrajt' šofer, da znate! Dru-garčina."

Anita se vratila do šanka i zatim ponovo donela poslužavnik pun piva u polulitarskim bocama.

"Ali prošlo je pola jedanaest", rekoh.

"Ćujte ovoga iz Osla, ljudi", reče Anita.

Kada su završili sa spremanjem, Anita izađe iz kuhinje i upita da li bih se našao sa njom u jedanaest i petnaest. Osvald je sedeo u stolici zabačene glave i hrkao otvorenih ustiju.

Ulica napolju je bila prazna i tiha. U jednom ulazu videlo se svetlo od pokretnog kioska sa kobasicama. Bio sam previše umoran da noću vozim sve do Osla. Baš bi mi prijalo da legnem sa konobaricom. Vonjalo je po povrački kada sam seo za upravljač.

Ćekao sam da se Anita pojavi ispod belog svetla neonskog natpisa *Kafe*, a onda sam upalio motor i dovezao se bliže stepenicama. Tri bloka niže u istoj ulici nalazio se hotel.

Automobil je tako ostao neopran do sutra. Uzeli smo sobu na poslednjem spratu, sa velikog prozora mogao sam da vidim more preko krovova, to je pogled s druge strane ulice, tako da sam video fjord koji deli okean na dva skoro istovetna dela. Video sam i svetlost, odžake koji su odašiljali dim, i plave gasne svetiljke na krovu velikog i starog fabričkog zdanja.

Anita je bila "olrajt", ali zvuci iz noćne smene u fabrici su činili san "posle" gotovo nemogućim. "To je samo sito za aluminijum i viljuške na velikom kranu", reče Anita pre nego što je zaspala. Digao sam se iz kreveta, seo na jedinu stolicu u sobi i na slabom svetlu stone lampe nastavio da čitam, dok su me još prekidali metalni zvuci. Tri puta pre nego što sam zaspao, sobu je obasjala žučkasta svetlost; mislio sam da su farovi nekog kamioneta, ali Osvald je ušao s druge strane, očevidno se poslužio merdevinama koje su služile za visoku peć.

"Kejn!"

On zagrokta od mešavine cerekanja, iznenađenja i prvih rudimenata besa, za koji je bio valjda previše pijan. "Drž' je dovraga!" – a ona skoči iz kreveta, umotavajući se u čaršav.

Kejn zastade. Dok je stajao u blagoj pomrčini, mirisao je gorko-slatkasti vonj iz revolve-
vera u desnoj ruci.

"Ne smete tako da idete!", izlete Aniti.

"Nikada više me tako ne napuštajte, čujete li?"

Kejn je čvrsto zgrabi za ramena. "Drži se dalje od mene", rekao je tiho i hladno. "Čuješ li? Dalje od mene!"

"Ćuti!", prasnu ona; prešla je na ti. "Nemoj tako da razgovaraš sa mnom! Nisam ja neka salonska fufica!"

"Ponašaj se kao da jesi. Moram da idem. Zbogom!"

"Bežiš", ona povika za njim. "Izvlačiš se kao kukavica! Da... samo beži! Ali još ćemo se sresti! Čuješ li šta kažem? *Još ćemo se sresti!*"

Želja za osvetom se gnezdi u njegovoj crnoj duši.

Čartan Flegstad (Kjartan Fløgstad) rođen je 1944. Počeo kao već od samog početka priznati liričar, ali ubrzo zatim sa nekim zbirka – kako on kaže – "tekstova" ulazi u norveške antologije kratke priče, da bi za roman ***Dolina Portland*** 1977. dobio nagradu Nordijskog književnog saveta. Smatra se intelektualnim autorom, ali – paradoksalno – vezan za stvarnost: upravo ga odlikuje poznavanje ljudi na najrazličitijim radnim mestima, naročito u njegovom kraju (inače veoma bitna stvar za norveške spisatelje, zbog neizbežnih opisa prirode /sličnost sa našim tradicionalistima/) – Saudi. Priča i nosi ime po autoputu koji ovaj deo Norveške povezuje sa ostalim drumskim arterijama. Piše i eseje. Kao pesnik je pod uticajem Remboa i Malarmea, a pre svega svog norveškog uzora Klesa Jila; lektira u vidu španske i nemačke barokne poezije takođe se primećuje – kao u zbirci ***Ceremonije*** iz 1969. Prozna knjiga ***Tajna proslava*** iz 1970. pokazuje crte "aristokratskog egzistencijalizma"; Jinger, Debre, Kami i kulturni engleski esejista Kolin Vilson su tako našli norveškog sledbenika. Zbirka priča ***Kitolovac*** 1972, i roman ***Rasmus*** iz 1974. označili su da je od 70-ih Flegstad prevashodno prozaista, koji je otkrio i magični realizam latinoameričkih pisaca; nastavio je da se bavi i kritičarsko-priredivačkim radom: 1973. objavljuje antologiju ***Književnost u revoluciji. Pesme sa Kube***, a 1988. biografiju svog domaćeg uzora: ***Portret magičnog života. Pesnik Kles Jil***. Bavi se i prevodjenjem. Piše na ninošku.